

De globala målen för hållbar utveckling

»Vi är den första generationen som kan utrota fattigdomen, och den sista som kan bekämpa klimatförändringarna.«

Ban Ki-moon, FN:s generalsekreterare

Världens länder antog år 2015 den mest ambitiösa och storslagna framtidsplanen som världen någonsin skädat. På femton år – till år 2030 – ska fattigdomen och hungern utrotas. Alla barn ska få en bra utbildning, orättvisorna mellan män och kvinnor, fattiga och rika, stad och land ska bekämpas, hiv, malaria och tuberkulos ska utrotas från planeten. Dessutom ska produktion och konsumtion ställas om för en hållbar och miljövänlig utveckling.

Millenniemålen var det första samlade försöket till en global agenda för utvecklingen. Mellan 1990 och 2015 skulle bland annat fattigdomen halveras, alla barn få skolgång och barnadödligheten minska med två tredjedelar (hur det gick kan du läsa på sid 26-30). Millenniemålen var aldrig tänkta att vara några slutmål. Processen för att diskutera fram en fortsättning på millenniemålen har pågått under många år och godkändes slutligen i september 2015.

De nya målen är mer omfattande och mer ambitiösa än millenniemålen var. Den nya agendan innehåller 17 nya mål och 169 delmål som ska vara uppfyllda till 2030. Den lägger större tyngd vid begreppet hållbar utveckling och syftar till utrota fattigdomen i alla dess former och förbättra livsvillkoren för alla människor på jorden.

Förhandlingarna bakom den nya utvecklingsagendan har varit långt mer inkluderande än millenniemålen eller för den delen, någon global överenskommelse. Konsultationer, globala upprop och breda diskussioner har förts i öppenhet längs hela processen. Aldrig tidigare har så många varit delaktiga i en process för globalt beslutsfattande.

Inga mål har tagits bort

Alla de områden som omfattades av millenniemålen finns kvar. De mål som har uppnåtts, som att halvera fattigdomen och halvera andelen som

saknade rent dricksvatten, går man vidare med och siktar på att framstegen ska omfatta alla människor 2030. För de mål där man har gjort framsteg men inte nått hela vägen fram, sätts nya ambitiösare mål. Man har visserligen samlat tre av hälsomålen under ett och samma mål, men det som fanns med i millenniemålen finns fortfarande med.

Större fokus på hållbar utveckling

Det utvecklingsområde som de senaste 25 åren visat minst framsteg är utan tvekan ekologiskt

hållbar utveckling. Som framgår av föregående kapitel är särskilt den globala uppvärmingen ett stort misslyckade för det globala beslutsfattandet. Samtidigt som den socioekonomiska utvecklingen för de flesta länder och de flesta människor visat framsteg, har åtgärderna mot klimatförändringarna inte ens varit tillräckliga för att minska de globala utsläppen.

Många har dessutom hävdad att miljöfrågorna var ytterst styvmoderligt behandlade i millenniemålen, med få och svaga delmål och otydliga målformuleringar. Detta är totalt annorlunda i

Foto: Dean Calma/IAEA

»2015 var året då världens länder antog den mest ambitiösa och storslagna framtidsplanen som världen någonsin skådat.«

de nya målen. Hela sex av sjutton mål är direkt kopplade till hållbar utveckling och långt mer detaljerade än tidigare. Nu finns ett eget mål för klimatförändringarna, ett för hållbara städer, ett för hållbara ekosystem på land och ett för havsmiljöer och dessutom ett separat mål för hållbar konsumtion.

Större fokus på ojämlikhet

Ett område som länge saknats i den breda diskussionen om global utveckling är ojämlikhet – som hinder för utveckling, som orsak till fattigdom och andra problem, och även som ett problem i sig själv. För första gången finns ökad jämlikhet, inom och mellan länder, som ett uttalat mål på global nivå.

Större fokus på orsakerna till fattigdom och brist på tillväxt

De nya målen innehåller förutom en övergripande målbild över hur långt vi vill ha kommit om 15 år, också direkta mål som pekar ut *hur* vi ska komma dit. Eller snarare, mål som syftar till att bekämpa några av hindren för utveckling. Det gäller goda arbeten och ekonomisk tillväxt, det handlar om investeringar i nödvändig infrastruktur men också ojämlikhet. Detta är också nytt. Flera av dessa områden har tidigare setts som möjliga verktyg för att nå målen.

Fred, stabilitet, rättvisa och fungerande stater

Fred, stabilitet, mänskliga rättigheter och ett ledarskap grundat i ett starkt rättssystem är viktiga byggstenar för hållbar utveckling. Väpnade

konflikter och otrygghet har en destruktiv inverkan på ett lands utveckling. Det påverkar den ekonomiska utvecklingen och resulterar ofta i grannfejder som kan pågå i generationer. Sexuell våld och annan brottslighet, exploatering och tortyr är också segdragna fenomen i konflikt-drabbade och laglösa områden. Länder måste vidta kraftfulla åtgärder för att bryta sådana cykler och skydda de mest utsatta.

Inom forskningen kring global utveckling har de senaste årtiondena allt fler forskare samlats kring betydelsen av starka och fungerande institutioner som en av de viktigaste förutsättningarna för utveckling. Det är ingen lätt fråga att mäta eller kräva förbättringar av. Men likväl är det en viktig faktor för en snabb utveckling.

Mål 16 försöker omfatta detta med en rad delmål som bland annat rör konfliktförebyggande åtgärder, starkare institutioner, mänskliga rättigheter, korruption och våld.

Utrota fattigdomen överallt i alla dess former

De senaste årtiondena har världen sett en minskning av fattigdomen vi aldrig tidigare skådat. Det råder inget tvivel om att det skulle vara möjligt att helt utrota den extrema fattigdomen på 15 år – det skulle vara en ganska logisk följd av de senaste 25 åren. Vissa anser att detta kommer att bli det lättaste målet att nå, men betydelsen av att lämna extrem fattigdom går inte att över-skatta.

Det är svårt att hitta ett sätt att rättvist mäta inkomstfattigdom. Därför finns flera olika indikatorer med i de globala målen och osäkerheten

är ändå avsevärd vad gäller siffrorna. Men det hindrar inte att målet i sig, det statistiken försöker fånga, är direkt avgörande för många av de övriga målen och inte sällan skillnaden mellan liv och död.

Blir världen bättre år 2030?

De globala målen för hållbar utveckling, och erfarenheten av de senaste 200 årens trender, pekar onekligen på att vi om 15 år kommer att leva i en värld som på många sätt är bättre än dagens. Men det sker inte automatiskt och det krävs en

rad stora och viktiga politiska beslut, särskilt inom de områden där vi sett minst framsteg hittills.

En av de viktigaste nyheterna med den nya agendan för hållbar utveckling är att de globala målen är betydligt mer universella än millenniemålen var, som i första hand syftade till förbättringar i så kallade ”utvecklingsländer”. De nya målen ska uppnås överallt. Det är ett gemensamt ansvar att alla länder ska nå alla målen. Och det kräver insatser i alla länder.

HISTORISK AGENDA FÖR GLOBAL UTVECKLING

Varje år mäter UNDP utvecklingen i världen, och på många sätt är situationen långt mycket bättre än människor i regel tror. Ur ett kortsiktigt perspektiv finns det alltid naturkatastrofer, konflikter och sådant som skapar svackor i länders utveckling. Men om vi lyfter blicken och ser på den globala utvecklingen ur ett längre perspektiv ser vi att den aldrig har gått så snabbt, eller omfattat så många, som under de senaste 20 åren. Glädjande nog är det utvecklingsländerna som rör sig allra snabbast. Det beräknas att Afrika kan förse sin befolkning med nog med mat om 15 år. Medellivslängden har ökat, exempelvis i Etiopien och Kambodja där människor nu lever så mycket som 15 till 17 år längre än 1990, när den tidigare utvecklingsagendan, millenniemålen, antogs. Nio av tio barn går i skolan, vilket märks i statistiken för analfabetism: fem av sex vuxna människor kan läsa idag; den siffran var tre av fyra år 1990. Långt fler överlever sjukdomar som malaria och hiv/aids tack vare billigare och bättre mediciner. Det är en fullkomligt omvälvande utveckling, och vi har mycket att glädjas åt.

Nu måste vi höja ribban. Vi kan på allvar se ett slut på den extrema fattigdomen, och vi har en chans att hindra de mest förödande konsekvenserna av klimatförändringarna, om vi arbetar tillsammans. Det är därför de globala målen för hållbar utveckling är så viktiga. Med hjälp av dem tar vi ett nytt grepp, sätter upp nya mål att arbeta för fram till 2030. I samarbete med beslutsfattare, näringslivet och civilsamhället kommer UNDP att arbeta outtröttligt för att de globala målen ska bli lika framgångsrika som millenniemålen. Svårigheterna ska naturligtvis inte underskattas. Det är en enormt ambitiös agenda, som kommer att möta många hinder på vägen. Men med den här agendan har vi för första gången en möjlighet att uppnå hållbar utveckling, för alla.

*Camilla Brückner,
chef för UNDP:s nordiska representationskontor*